

แนะนำหนังสือ : ชลธี ธารทอง เทวดาเพลง

จำลอง วงษ์ชัย*

วันรับบทความ 2 มิถุนายน 2566 / วันแก้ไขบทความ 26 มิถุนายน 2566 / วันตอบรับบทความ 28 มิถุนายน 2566

1. บทนำ

นักประพันธ์เพลงที่ถือว่าประสบความสำเร็จสูงสุดในวงการเพลงลูกทุ่งนั้นมีอยู่มากมายหลายท่านแน่นอนหนึ่งในนั้นย่อมจะต้องปรากฏชื่อของศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดงนักประพันธ์เพลงลูกทุ่งประจำปี พ.ศ. 2542 เจ้าของฉายาเทวดาเพลง นามว่า ชลธี ธารทอง รวมอยู่ด้วย จากพรสวรรค์ในการรังสรรค์ถ้อยคำผนวกกับความอัจฉริยะในการนำท่วงทำนองแบบไทยเดิมมาผสมผสานกันได้อย่างลงตัว ส่งผลให้ผลงานเพลงเป็นจำนวนมากกลายเป็นบทเพลงอมตะที่ทรงคุณค่ายิ่ง ในขณะเดียวกันเนื้อหาสาระของบทเพลงดังกล่าวเหล่านั้นก็ได้สะท้อนภาพวิถีชีวิตของผู้คนตลอดจนวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงามของสังคมไทยในยุคสมัยต่าง ๆ รวมถึงแนวคิดที่เป็นประโยชน์อันอาจนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตสืบต่อไปได้ ยิ่งไปกว่านั้นบางบทเพลงก็ได้ตอกย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของสถาบันหลักของประเทศชาติ อันได้แก่ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ดังจะเห็นได้จากเนื้อหาของบทเพลงลูกทุ่งลูกทุ่งไทยและบทเพลงองค์เดียวในโลก เป็นต้น ในขณะที่บทเพลงทหารอากาศชาดรักอาจจะเป็นบทเพลงที่เป็นสัญลักษณ์ของกองทัพอากาศไปแล้วก็เป็นได้ เพราะเมื่อมีการกล่าวถึงทหารอากาศเมื่อใดก็มักจะต้องมีคำว่า ชาดรัก ต่อท้ายไปด้วยเสมอ ๆ จะเห็นได้ว่าบทเพลงของชลธี ธารทอง มีบทบาทหน้าที่รับใช้สังคมไทยในหลากหลายมิติ

หนังสือ “ชลธี ธารทอง เทวดาเพลง” เป็นหนังสือแนวอัตชีวประวัติ ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2547 โดยสำนักพิมพ์อินฟอร์มีเดียร์ บุคส์ มีจำนวนหน้าทั้งหมด 264 หน้า แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ภาค ภาคที่ 1 : ลำพูน ภาคที่ 2 : ปั่นดิน ภาคที่ 3 : กลิ่นเพลง ซึ่งพอสรุปเนื้อหาโดยย่อ ได้ดังนี้

* อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย วิทยาลัยศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต, Email: chomlong.w@rsu.ac.th

เนื้อเรื่องย่อ

ชลธิ์ ธารทอง ได้เล่าเรื่องราวของตน ตั้งแต่ครั้งที่ยังเป็นเด็กหนุ่มชื่อ สมนึก ทองมา มีพื้นเพเป็นคนจังหวัดชลบุรี ความที่ทางบ้านมีฐานะยากจน จึงเดินทางมาทำงานและพักอาศัยอยู่กับญาติที่จังหวัดราชบุรี โดยทำงานรับจ้างทุกอย่างตามแต่ที่เขาจะใช้ให้ทำ

สมนึก ทองมา เป็นคนชอบร้องเพลงมาตั้งแต่เด็ก ทำให้ได้เข้ามาเป็นนักร้องเพลงเชียร์ร่ำวงของคณะร่ำวงดาวทอง คณะร่ำวงที่มีชื่อเสียงวงหนึ่งในยุคนั้น ต่อมา รู้จักกับแพทย์ประจำตำบลทุ่งหลวงชื่อ หมอแสวง ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของ สุรพล สมบัติเจริญ นักร้องนักแต่งเพลงที่มีชื่อเสียงที่สุดในยุคนั้น หมอแสวงได้ฝากฝังให้สมนึกไปอยู่กับวงดนตรีสุรพล สมบัติเจริญ ที่กรุงเทพฯ จึงมีโอกาสร้องเพลงด้านหน้าเวทีเป็นครั้งแรก แต่อยู่ได้ไม่นานเพราะไม่มีคนรู้จักและไม่มีการพักในกรุงเทพฯ ทำให้ต้องเดินทางกลับไปจังหวัดราชบุรีอยู่ตลอด และมาไม่ทันวงเปิดทำการแสดงอยู่หลายครั้ง ในที่สุดก็ถูกไล่ออกจากวงดนตรี จึงต้องกลับไปอยู่ที่จังหวัดราชบุรีเหมือนเดิม

ต่อมามีผู้ชักชวนให้สมนึกไปอยู่กับคณะลิเก แล้วเปลี่ยนมาทำงานพากย์หนังอยู่ช่วงระยะเวลาหนึ่ง เมื่ออายุครบบวชจึงถือโอกาสบวชเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่บิดาที่เสียชีวิตไปแล้วด้วย เดิมทีสมนึกตั้งใจจะบวชตลอดชีวิต แต่สุดท้ายมีเหตุที่ทำให้ต้องสึก แล้วไปสมัครเป็นนักร้องของวงดนตรีเทียนชัย สมญาประเสริฐ แต่ไม่ได้เป็นนักร้อง เนื่องจากทางวงดนตรีให้ไปทำหน้าที่เป็นทางเครื่อง ขณะนั้นวงดนตรีเทียนชัยมีนักร้องหญิงที่กำลังได้รับความนิยมอย่างสูง คือ ผ่องศรี วรนุช ซึ่งเป็นทั้งนักร้องประจำวงและภรรยาของเทียนชัย กล่าวกันว่า ผ่องศรี วรนุช เคยร่วมงานกับวงดนตรีสุรพล สมบัติเจริญ มาก่อน แต่ภายหลังมีปัญหาขัดแย้งกันจึงลาออกมาช่วยสามีทำวงดนตรีของตนเอง

สมนึกอยู่กับวงดนตรีเทียนชัยได้ไม่นานก็มีเหตุให้ต้องออกจากวงอีกครั้ง เพราะถูกกล่าวหาว่าไปขโมยทองของนักร้องคนหนึ่งในวงดนตรี ขณะที่รถบัสของวงดนตรีประสบอุบัติเหตุพลิกคว่ำ จึงต้องกลับไปอยู่ที่จังหวัดราชบุรีอีกครั้ง ต่อมา วงดนตรีรวมดาวกระจายของครูสำเนียง ม่วงทอง มาเปิดทำการแสดงในตัวจังหวัดราชบุรี พร้อมกับจัดประกวดร้องเพลง สมนึกจึงได้นำเพลงที่แต่งขึ้นเองมาใช้ขับร้องในการประกวด ปรากฏว่าได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ 1 ครูสำเนียงจึงรับเข้าเป็นนักร้องประจำวงดนตรี และตั้งชื่อให้ใหม่ว่า ชลธิ์ ธารทอง คำว่า ชลธิ์ มีที่มาจากความเป็นคนชลบุรีโดยกำเนิดนั่นเอง

ขณะที่ชลธิ์ ธารทองเป็นนักร้องอยู่ในวงรวมดาวกระจาย มีโอกาสได้ร้องเพลงบันทึกแผ่นเสียง จำนวน 4 เพลง แต่ไม่ประสบความสำเร็จ แต่ความที่ ชลธิ์ ธารทอง มีความรู้พื้นฐานในด้านการแต่งคำประพันธ์ประเภทโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอนอยู่บ้าง ทำให้มีโอกาสได้ศึกษาวิชาการแต่งเพลงจากครูสำเนียง ม่วงทอง ในสมัยนั้น วงรวมดาวกระจายเป็นวงดนตรีลูกทุ่งขนาดใหญ่ที่มีนักร้อง นักดนตรี ทางเครื่องหญิงชายเป็นจำนวนมาก เมื่อต้องมาอยู่รวมกันนานวันเข้า โดยเฉพาะช่วงวัยที่เป็นหนุ่มสาว ทำให้ชลธิ์ ธารทองรักใคร่ชอบพอนักร้องหญิงคนหนึ่ง แต่สุดท้ายก็อกหัก เพราะความรักไม่สมหวัง จึงแต่งเพลงชื่อ “พอหรือยัง” ขึ้นเพื่อระบายความรู้สึกของตนเอง

หลายคนที่ได้ฟังเพลง “พอหรือยัง” ต่างก็ชื่นชอบเนื้อหาสาระของเพลง จึงแอบนำเพลงนี้ไปขับร้องรวมทั้ง ศรีศิริ ศรีประจวบ ที่ได้บันทึกแผ่นเสียงเพลงนี้ด้วย ปรากฏว่าได้รับความนิยมอย่างมาก ความที่ ชลธิ์ ธารทอง เป็นนักแต่งเพลงหน้าใหม่ไม่มีชื่อเสียง ในช่วงแรกจึงไม่มีใครเชื่อว่าเป็นผู้แต่งเพลงดังกล่าว ในภายหลัง ศรีศิริ ศรีประจวบ ได้ออกมาช่วยยืนยันด้วยตนเอง และขอให้ชลธิ์ ธารทองช่วยแต่งเพลงให้อีกชุดหนึ่ง

เขารับคำและแต่งเพลงจนสำเร็จ แต่ ศรศิรี ศรีประจวบ ประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์และเสียชีวิตไปก่อน ชลธิ์ ธารทอง รู้สึกผิดหวังและท้อแท้ในโชคชะตา จึงอพยพครอบครัวไปอยู่บ้านพ่อตาแม่ยายที่แก่งเสี้ยนและตั้งใจที่จะไม่ข้องเกี่ยวกับวงการเพลงลูกทุ่งอีกต่อไป

จุดเปลี่ยนในของชลธิ์ ธารทอง เกิดขึ้นเมื่อเขามีเหตุให้ต้องเดินทางมาทำธุระที่กรุงเทพฯ และแวะที่ปั้มน้ำมันแห่งหนึ่งแถวย่านบุคคโล เขาได้ฟังเด็กข้างรถคนหนึ่งร้องเพลง เมื่อได้ฟังเสียงแล้วรู้สึกชอบใจ จึงได้มอบบทเพลง 2 เพลง (ที่ตั้งใจประพันธ์ให้ ศรศิรี ศรีประจวบเป็นผู้ขับร้อง) ให้แก่เจ้าของปั้มน้ำมัน พร้อมทั้งบอกว่า หากใครจะปั้นเด็กคนนี้ให้เป็นนักร้อง ก็อนุญาตให้นำ 2 บทเพลงนั้นไปบันทึกแผ่นเสียงได้ คือ เพลง “ลูกสาวผู้การ” กับ “แห่มมปลาไร่” ส่วนเด็กข้างรถคนนั้น ในเวลาต่อมา คือ สายัณห์ สัญญา

เมื่อ สายัณห์ สัญญา กลายเป็นนักร้องลูกทุ่งชายที่มีชื่อเสียงโด่งดังในลำดับต้น ๆ ของประเทศ จึงมีคนชักชวนให้ ชลธิ์ ธารทอง ช่วยแต่งเพลงให้แก่เสกศักดิ์ พุกันทอง นักร้องลูกทุ่งอีกคนหนึ่ง เขาจึงได้แต่งเพลง “ทหารอากาศซาดรัก” ให้ขับร้อง จนประสบความสำเร็จอย่างงดงาม เสกศักดิ์ พุกันทอง กลายเป็นนักร้องลูกทุ่งแถวหน้าของวงการ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของแฟนเพลงเพิ่มมากขึ้น ชลธิ์ ธารทอง ได้ผลิตผลงานสร้างสรรค์นักร้องขึ้นมาประดับวงการอีกหลายคน จึงมีความคิดที่จะทำวงดนตรีของตนเองออกเดินสายรับงานแสดงบ้าง จึงไปกู้เงินมาลงทุนทำวงดนตรีให้แก่ลูกศิษย์คนหนึ่งคือ สุริยัน ส่องแสง ซึ่งกำลังมีชื่อเสียงโด่งดังอยู่ในเวลานั้น

ในช่วงแรกถือว่า วงดนตรีประสบความสำเร็จ เพราะมีการจองคิวการแสดงล่วงหน้าตลอดทั้งปี บางครั้งจองกันข้ามปี แต่หลังจากที่ สุริยัน ส่องแสง ถูกมือปืนยิงเสียชีวิตขณะที่เปิดวงทำการแสดงในจังหวัดพะเยา ส่งผลให้ต้องยุบวงดนตรีและไม่มีรายได้ หนี้สินที่กู้ยืมเงินมาทำวงดนตรีเพิ่มพูนมากขึ้น ซ้ำร้ายไปกว่านั้นคือการถูกกล่าวหาจากหนังสือพิมพ์บางฉบับว่าเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการเสียชีวิตของลูกศิษย์ตนเอง ชลธิ์ ธารทอง ต้องเข้าไปชี้แจงทำความเข้าใจกับหนังสือพิมพ์อยู่หลายครั้ง กว่าจะพิสูจน์ตนได้ว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ก็ใช้เวลาพอสมควรทีเดียว

สมัยที่ ชลธิ์ ธารทอง ยังเป็นนักร้องอยู่ในวงดนตรีรวมดาวกระจายนั้น มีเพื่อนร่วมวงการที่เป็นนักร้องผู้มีชื่อเสียงโด่งดังเป็นที่รู้จักอยู่หลายคน บางคนก็เป็นเพื่อนสนิทและมีโอกาสแต่งเพลงให้ขับร้องด้วย ตัวอย่างเช่น ไพรวลัย ลูกเพชร จากเพลง “ไอ้หนุ่มตังเก” และเพลง “หนาวใจที่ชายแดน” ส่วนนักร้องคนอื่น ๆ ได้แก่ ไหวพจน์ เพชรสุพรรณ รุ่งเพชร แหลมสิงห์ ชาตรี ศรีชล ระพีณ ภูไท พนม นพพร สังข์ทอง สีใส เป็นอาทิ สำหรับลูกศิษย์ที่ปลูกปั้นและผลิตผลงานเพลงให้ ได้แก่

1. สายัณห์ สัญญา จากเพลง ลูกสาวผู้การ แห่มมปลาไร่ น้ำตาอีสาน กินอะไรถึงสวย ไอ้หนุ่มรถไถ เป็นต้น
2. ยอดรัก สลักใจ จากเพลง จดหมายแนวหน้า
3. อ้อยทิพย์ ปัญญาธร จากเพลง อีสาวทรานซิสเตอร์
4. สุริยัน ส่องแสง จากเพลง วันนี้สวยกว่าเมื่อวาน
5. เสรี รุ่งสว่าง จากเพลง ไอ้หนุ่มรถซุง จดหมายจากแม่ เทพธิดาผ้าซิ่น เรียกพี่ได้ไหม
6. สุณารี ราชสีมา จากเพลง มือถือไม้คี่ไฟส่องหน้า ชายในอุดมคติ แฟนฉันไม่ต้องหล่อ
7. ดำรง วงศ์ทอง จากเพลง หนุ่มราชภัฏ

คุณค่าจากหนังสือ ชลธิ์ ธารทอง เทวดาเพลง

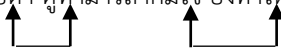
1. สุนทรียภาพทางด้านภาษา

หนังสือ “ชลธิ์ ธารทอง เทวดาเพลง” เล่มนี้มีความน่าสนใจพอที่จะสรุปได้ว่า เป็นเรื่องเล่าที่มีความหลากหลาย บรรยายเห็นภาพพจน์ แทรกบทสนทนา สำนวนภาษาเรียบง่าย มีความคมคายแบบชาวทุ่ง ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

“ในวัยยี่สิบสามปีที่กำลังห้าวหาญเช่นผม รูปร่างหน้าตาไม่อายุใคร มีหรือจะพันวงจรความรักไปได้ด้วยความเชื่อมั่นในความหล่อเหลาของตัวเอง ผมจึงอาจหาญหมายปองดอกฟ้า แอบมองนักร้องสาวสวยชื่อ มาริสสา จากการแอบชอบ เริ่มแสดงออกทางสายตา ดูท่ามาริสาก็มีใจ ยิ่งทำให้ผมทุ่มเทศตัว ตามเอาใจทุกอย่าง ทั้งจัดเตรียมเครื่องแต่งตัว ซื่อข้าวซื้อน้ำ แม้กระทั่งซื้อรองเท้าให้ แต่ไม่เชิงสนุกก่อนท่อมหรือลั้ลลอปได้เสีย เพราะเป็นกฎห้ามเด็ดขาด ใครฝ่าฝืนโดนไล่ออกทันที ทุกวงเหมือนกันหมด”

ข้อความข้างต้นเป็นเหตุการณ์ที่ผู้เขียน (ครูชลธิ์) ได้เข้ามาเป็นนักร้องประจำวงดนตรีรวมดาวกระจายของครูสำเนียง ม่วงทอง และเกิดไปมีความรักกับนักร้องหญิงในวงคนหนึ่ง แต่ภายหลังออกหักผิดหวังจึงได้แต่งเพลง “พอหรือยัง” เพื่อระบายความรู้สึกผิดหวังดังกล่าว จนในที่สุด ศรศิรี ศรีประจวบ นักร้องที่มีชื่อเสียงโด่งดังในยุคนั้นได้นำไปขับร้องและบันทึกแผ่นเสียงจนโด่งดังกลายเป็นบทเพลงที่คงความเป็นอมตะมาจนตราប់เท่าทุกวันนี้ ถ้าพิจารณาเรื่องของถ้อยคำจะปรากฏคำที่มีนัยในเชิงเปรียบ อาทิเช่น คำว่า ดอกฟ้า ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะถูกนำไปใช้ในเนื้อหาของบทเพลงลูกทุ่งต่าง ๆ มากมาย ตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดก็คือ ปรากฏอยู่ในตอนจบในเนื้อหาของบทเพลงลูกสาวผู้การที่ว่า “ไม่กล้าเผยขอเป็นเมียของท่านผู้การ เงินเดือนน้อยด้อยทั้งการงาน ไม่อาจหาญไปปองดอกฟ้า” นอกจากนั้นการอธิบายบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ มักจะมีการใช้ถ้อยคำที่มีเสียงสัมผัสคล้องจองกันทำให้สะท้อนถึงความเป็นกวีที่มีอยู่ในตัวผู้เขียนอย่างเด่นชัดมากขึ้น จากความที่ว่า “เริ่มแสดงออกทางสายตา ดูท่ามาริสาก็มีใจ ยิ่งทำให้ผมทุ่มเทศตัว”

ตัวอย่างที่ 2

“วงรวมดาวกระจายเคยเล่นประชันกับวงดนตรีสุรพล สมบัติเจริญ ที่วัดสนามชัย เป็นงานดูฟรีที่ทางวัดจัดหาไปแสดง คนไปจับจองพื้นที่ดูวงดนตรีสุรพลตั้งแต่ห้าโมงเย็น เตรียมทั้งเสื้อและหนังสือพิมพ์บูเต็มไปหมด ดำเนินสะดวก นครปฐม ราชบุรี เขียวสุรพลทั้งนั้น วงรวมดาวกระจายมีคนมาดูการแสดงหอมหรรณแสดงไปได้สักพักจึงต้องเลิกการแสดง เพราะคนแห่ไปดูสุรพลกันหมด พวงมาลัยเต็มคอนไม่มีที่จะสวมจนต้องเอาแข่งมาใส่ ครูสำเนียงยอมรับว่าสู้ไม่ได้จริง ๆ แม้จะมีทั้ง ไวพจน์ เพชรสุพรรณ ไพรวลัย ลูกเพชร ในขณะที่อีกฝ่ายขายสุรพลเพียงคนเดียวเท่านั้น ความยิ่งใหญ่ของสุรพล สมบัติเจริญ เปรียบได้กับเอลวิส เมืองไทย แต่เพลงเอง ร้องเพลงเอง ไม่อ้อค้ายเทป ประสบความสำเร็จด้วยตนเอง เป็นซูเปอร์สตาร์ที่หาคนเทียบยาก”

“ดวงสายัณห์ สัญญา คือดวงจักรพรรดิ ไม่ใช่ดวงธรรมดา ลีลาการร้องเพลงไม่ใช่แค่อัจฉริยะแต่ยิ่งกว่าอัจฉริยะ น้าหนักการร้อง การปล่อยเสียง การใส่อารมณ์กับเพลงเก่งมาก ตรงไหนเศร้า เศร้าจริง ตรงไหนดุเดือดก็ดุเดือด เสียงมีอำนาจมาก ร้องเพลงน้ำตาอีสานหน้าเวที แค่อันประโยค “ดินแยกแตรกระแหวง ต้นใบไม้แห้งแรงไม่มี...” คนร้องให้เลย เป็นนักร้องลูกทุ่งคนเดียวที่มีความยิ่งใหญ่ใกล้เคียงกับสุรพล สมบัติเจริญ เพราะในยุครุ่งเรืองรัศมีทำให้สิบลีโลเมตรวงดนตรีอื่นอย่าไปเล่น ไม่มีคนดู มาดูสายัณห์ กันหมด”

ข้อความทั้งสองข้อความข้างต้นได้มีการใช้ภาษาที่สื่อให้เห็นถึงความโด่งดังของสองราชาเพลงลูกทุ่งในยุคสมัยที่ใกล้เคียงกัน และมีความยิ่งใหญ่ไม่แพ้กัน ที่สำคัญนักร้องทั้งสองคนต่างก็เป็นคนจังหวัดสุพรรณบุรีด้วยกันทั้งคู่อีกด้วย ในขณะที่เดียวกันการใช้อุปมาโวหารเปรียบเทียบความยิ่งใหญ่ของ เอลวิส เพรสลีย์ กับสุรพล สมบัติเจริญ ก็ยิ่งทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพและเข้าใจความหมายที่สื่อออกมาได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ตัวอย่างที่ 3

“เพลงลูกทุ่งเหมือนน้ำพริก トラบไตคนยังกินน้ำพริกอยู่ トラบนั้นเพลงลูกทุ่งจะยังไม่สิ้นสูญจากแผ่นดิน แต่จะอยู่อย่างอหังการหรือเป็นกาฝากขึ้นอยู่กับผู้สร้างสรรค์ กว่าลูกทุ่งจะมาถึงวันนี้ต้องต่อสู้มากเหลือเกิน ถูกห้ามแม้กระทั่งเปิดผ่านคลื่นเอฟเอ็ม เหตุผลคือ เป็นเพลงโบราณ ลืมคิดกันไปว่า เพลงลูกทุ่งนั้นคือวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตคนไทยอย่างแท้จริง”

ข้อความข้างต้นมีการใช้อุปมาโวหารเปรียบเทียบเพลงลูกทุ่งกับน้ำพริกว่าเป็นของคู่กันของคนไทย ซึ่งนับว่าเป็นการเปรียบเทียบที่มีได้เกินเลยจากความเป็นจริงแต่อย่างใด เพราะไม่ว่าจะอยู่ภูมิภาคส่วนใดของประเทศทุกคนย่อมต้องรู้จัก ร้อง รู้จักฟังเพลงลูกทุ่งด้วยกันทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังได้สะท้อนถึงสถานการณ์ที่ยากลำบากของเพลงลูกทุ่งในบางช่วงเวลาอีกด้วย โดยเฉพาะในยุคสมัยหนึ่งที่มีการห้ามคลื่นวิทยุเอฟเอ็มเปิดเพลงลูกทุ่ง ในตอนท้ายของข้อความก็ยังไม่ลืมที่จะสื่อสารให้เห็นถึงความสำคัญของบทเพลงลูกทุ่ง ในฐานะที่เป็นวัฒนธรรมอันภาคภูมิใจของคนไทย

2. ภาพสะท้อนประวัติศาสตร์สังคมไทยที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตและผลงานของ ชลธิ์ ธารทอง

ประวัติศาสตร์ของสังคมไทยเป็นเรื่องราวเหตุการณ์อ้างอิงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในยุคสมัยต่าง ๆ ที่ถูกจารึกและบันทึกไว้เป็นเอกสารมีหลักฐานชัดเจน ในขณะเดียวกันเรื่องราวหรือเหตุการณ์บางอย่างแม้มิได้ถูกจารึกและบันทึกไว้อย่างเป็นทางการ แต่ก็ยังสามารถนำมาใช้อ้างอิงประกอบได้ อาทิเช่น นิทาน ตำนานพื้นบ้าน รวมถึงบทเพลงลูกทุ่งซึ่งจะเป็นการบอกเล่าผ่านเนื้อหาหรือที่มาของบทเพลง อาจกล่าวได้ว่านักประพันธ์เพลงลูกทุ่งคือผู้บันทึกประวัติศาสตร์ของสังคมไทยที่สำคัญผู้หนึ่ง โดยเฉพาะ ชลธิ์ ธารทอง ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นนักประพันธ์เพลงลูกทุ่งที่มีความคิดที่แหลมคมโดยมักหยิบจับเอาสถานการณ์หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมมานำเสนอในมุมมองที่น่าสนใจอยู่เสมอ ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของประวัติศาสตร์สังคมไทยกับชีวิตและผลงานของผู้เขียนได้อย่างมีนัยสำคัญ ดังนี้

2.1 ภาพสะท้อนวิถีชีวิตของคนในสังคม

ในช่วง พ.ศ. 2511-2513 ถือเป็นยุคทองของวงการเพลงลูกทุ่ง เนื่องจากการสร้างภาพยนตร์โดยนำเพลงลูกทุ่งไปเป็นเพลงประกอบภาพยนตร์ นอกจากนั้น ยังได้นำนักร้องลูกทุ่งที่มีชื่อเสียงเข้าไปร่วมแสดงภาพยนตร์กับดาราที่กำลังได้รับความนิยมอยู่ในขณะนั้นอีกด้วย ทำให้เพลงลูกทุ่งได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายเพิ่มมากขึ้น หนึ่งในนั้นก็คือ รุ่งเพชร แหลมสิงห์ เจ้าของเพลงดังฝนเดือนหก ซึ่งเป็นบทเพลงจากปลายปากกาของ ครูไพบูลย์ บุตรขัน ปรมาจารย์ในด้านกาแต่งเพลงลูกทุ่ง รุ่งเพชรนั้นเป็นเพื่อนสนิทกับผู้เขียน โดยเฉพาะเมื่อครั้งที่ยังไม่มีชื่อเสียงโด่งดังเคยเข้าบ้านอยู่ด้วยกัน เคยลำบากขนาดที่ว่าตอนเช้าจะต้องนำเศษเงินมาช่วยกันนับและคำนวณว่าจะซื้ออะไรกินได้บ้าง เวลาไปร้องเพลงจึงมักจะไปด้วยกัน ภายหลังเมื่อมีชื่อเสียงโด่งดังแล้วทำให้ไม่ค่อยได้มีโอกาสพบกันมากนัก รุ่งเพชร แหลมสิงห์ ได้ร่วมแสดงภาพยนตร์กับ มิตรชัยบัญชา พระเอกยอดนิยมอันดับหนึ่งในยุคนั้นในเรื่อง “ทุ่งเศรษฐี” ยิ่งทำให้มีชื่อเสียงโด่งดังเพิ่มมากขึ้นอีกหลายเท่า จนวันหนึ่ง ครูไพบูลย์ บุตรขัน ให้คนมาตาม รุ่งเพชร แหลมสิงห์ ไปพบเพื่อที่จะแต่งเพลงให้ แต่ด้วยเหตุผลใดไม่มีใครทราบ วันนั้น รุ่งเพชร แหลมสิงห์ ไม่ได้ไปพบครูไพบูลย์ ครูไพบูลย์จึงได้แต่พูดกับคนรอบข้างว่า “ไม่เป็นไรให้คนอื่นร้องแทนก็ได้” ต่อมารุ่งเพชรรู้สึกผิดจึงเดินทางไปเยี่ยมครูไพบูลย์ที่บ้านห้องคู้ ตำบลเชียงรากใหญ่ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี พร้อมทั้งอาสาเป็นคนพายเรือให้ครูไพบูลย์นั่งเรือล่องแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อหาบรรยากาศในการแต่งเพลง และครูไพบูลย์ก็ได้แต่งเพลงขึ้นมาเพลงหนึ่งมีเนื้อร้องขึ้นต้นว่า

“พี่พบเนื่อवलเมื่อนั่งเรือด่วนสายบ้านแพน
เราต่างรักกันเหมือนแพน เมื่อเรือด่วนแล่นถึงเมืองปทุม
เรือด่วนวิ่งไปเหมือนหัวใจพืตกหลุม
พี่หลงรักแม่เนื่อนุ่มแม่ค้าสาวชาวบ้านแพน”

รุ่งเพชร แหลมสิงห์ ได้ฟังเกิดความชื่นชอบในเนื้อร้อง จึงถามครูไพบูลย์ว่าแต่งให้ตนใช่หรือไม่ ครูไพบูลย์ปฏิเสธและตอบไปว่าจะนำไปให้ ศรศิริ ศรีประจวบ ขับร้อง เพลงนี้คือเพลง แม่ค้าตาม ซึ่งกลายเป็นเพลงที่สร้างความโด่งดังให้แก่ศรศิริ ศรีประจวบ นั่นเอง เนื้อเพลงของบทเพลงดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงสภาพสังคม โดยเฉพาะวิถีชีวิตของผู้คนที่บ้านเรือนอยู่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก เป็นช่วงที่แม่น้ำมีลักษณะโค้งและกว้าง มองไปจะเห็นเรือนานาชนิด ไม่ว่าจะเป็นเรือยาว เรือโยง เรือสำปั้นขนาดใหญ่ รวมทั้งเรือด่วนที่ข้างเรือจะมีชื่อเขียนว่า “มิตรบ้านแพน” แล่นกันไปมา สะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมและวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่างในแถบจังหวัดปทุมธานีได้อย่างน่าสนใจ (Wanlayangkun, 1999: 19-22)

2.2 ภาพสะท้อนเหตุการณ์ทางการเมือง

หลังจากเหตุการณ์ทางการเมืองครั้งสำคัญในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา ปฏิเสธไม่ได้ว่าสังคมไทยมีความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยถือกำเนิดขึ้น ทำให้ความขัดแย้งดังกล่าวลุกลามรุนแรงบานปลายมากยิ่งขึ้น การที่นักศึกษาและ

ประชาชนส่วนหนึ่งหลบหนีเข้าป่าและจับอาวุธต่อสู้กับเจ้าหน้าที่รัฐในหลายพื้นที่ของประเทศ กลายเป็นเรื่องที่พบเห็นได้ปกติ และการต่อสู้กันนั้นส่งผลถึงความเสียหายที่ไม่อาจจะประเมินค่าได้ ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของกำลังคน งบประมาณทางด้านความมั่นคง รวมถึงภาพลักษณ์ของประเทศ

ใน พ.ศ. 2518 มีนักจัดรายการเพลงลูกทุ่งคนหนึ่งชื่อ เต็ดดวง ดอกกรัก ได้นำเด็กหนุ่มคนหนึ่งจากอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร มาขอให้ชลธิ ธารทองช่วยแต่งเพลงให้ ขณะนั้น เขากำลังแต่งเพลงให้แก่สายัณห์ สัญญา จึงไม่มีเวลาว่างที่จะแต่งให้ใครอีก จึงให้ช่วยทำงานที่บ้านแถวย่านบางพลัดไปพลาง ๆ ก่อนเมื่อแต่งเพลงให้แก่สายัณห์ สัญญา แล้วเสร็จ จึงมีเวลาแต่งเพลงให้แก่ยอดรัก ลูกพิจิตร จำนวน 3 บทเพลง คือ “สงกรานต์บ้านทุ่ง” “น้ำสังข์มาน้ำตาริน” และ “แต่หมาหยิ่งจันทร์” แต่เพลงก็ยังไม่ได้โด่งดังเป็นที่รู้จักมากนัก ชลธิ ธารทอง พยายามหาพล็อตที่จะใช้เป็นเรื่องราวในบทเพลงอยู่นานก็ยังไม่เจอ จนเกิดเหตุการณ์ที่ทหารปะทะกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ณ ฐานปฏิบัติการห้วยโก๋น จังหวัดน่าน ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ทหารเสียชีวิต 11 นาย ในขณะที่ ทหารผู้รอดชีวิตจากการสู้รบในครั้งนั้นได้ออกมาให้สัมภาษณ์ผ่านรายการโทรทัศน์ว่า ทหารที่ประจำการอยู่แนวหน้ามีความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก อยากขอให้แนวหลังส่งกำลังใจไปให้บ้าง แม้เพียงแค่ว่าจดหมายเพียงหนึ่งฉบับก็จะอ่านกันทั้งกองร้อย ทำให้ชลธิ ธารทองได้แรงบันดาลใจแต่งเพลงขึ้นต้นท่อนหนึ่งด้วยเนื้อหาของเพลงที่ว่า

“กลางดงคว้นปืน	พี่เฝ้ายืนสู้เหล่าร้าย
ได้รับจดหมาย	น้องโหมฉายเจ้าส่งถึง
อยู่กลางพนา	เป็นเวลาทุ่มครึ่ง
เสียงปืนปังปัง	ไม่คำนึงเลยเชียว”

บทเพลง “จดหมายจากแนวหน้า” กลายเป็นผลงานสร้างชื่อและถือว่าเป็นการแจ้งเกิดให้แก่ ยอดรัก สลักใจ อย่างเต็มภาคภูมิ นักร้องรุ่นหลังได้นำบทเพลงนี้ไปขับร้องกันอย่างมากมาย โดยเฉพาะในเวทีประกวดร้องเพลงต่าง ๆ ยิ่งไปกว่านั้น บทเพลงนี้ได้ถูกนำไปใช้ร้องเพื่อเกลี้ยกล่อมตำรวจคลังที่ใช้ปืนกราดยิงในพื้นที่เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ในเช้าของวันที่ 15 มีนาคม 2566 อีกด้วย ถือได้ว่า บทเพลงนี้มีบทบาทหน้าที่รับใช้สังคมได้อย่างคาดไม่ถึงทีเดียว

2.3 ภาพสะท้อนเหตุการณ์ต่าง ๆ ในวงการเพลงลูกทุ่ง

ในคืนวันที่ 28 มิถุนายน 2525 สุริยัน ส่องแสง นักร้องลูกทุ่งชื่อดัง ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของชลธิ ธารทอง และเป็นเจ้าของเพลงดัง “วันนี้สวยกว่าเมื่อวาน” ได้ถูกมือปืนยิงเสียชีวิตหลังจากทำการแสดงเสร็จ ขณะที่กำลังเปลี่ยนเสื้อผ้าอยู่ด้านหลังเวทีใกล้กับรถบัสของวงดนตรี บริเวณสนามของโรงเรียนบ้านจำปาหวาย อำเภอเมืองพะเยา สาเหตุการเสียชีวิตในครั้งนั้นยังไม่ปรากฏแน่ชัด สันนิษฐานว่า ถ้าไม่ใช่เรื่องชู้สาวก็น่าจะเป็นเรื่องการขัดผลประโยชน์ทางธุรกิจวงดนตรี อันที่จริง การสังหารนักร้องดังในลักษณะนี้ ไม่ได้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกก่อนหน้านั้น เคยมีเหตุการณ์ทำนองเดียวกันเกิดขึ้นมาแล้ว และถือว่าเป็นเหตุการณ์ครั้งสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อวงการเพลงลูกทุ่งมากที่สุด คือ เหตุการณ์ในวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2508 เมื่อ สุรพล สมบัติเจริญ

ถูกมือปืนลอบสังหารเสียชีวิต ขณะนำวงไปเปิดทำการแสดงอยู่ที่วัดหนองปลาไหล จังหวัดนครปฐม การสูญเสียสุรพล สมบัติเจริญ ไปครั้งนั้น ทำให้หลายคนบอกว่าอาจจะหมายถึงจุดจบของการเพลงลูกทุ่งไปด้วยก็เป็นได้ แต่ก็นับว่าโชคดีที่สุดท้ายมิได้เป็นไปตามคำกล่าวนั้น (Thanthong, 2004: 110-114)

การเสียชีวิตของ สุรียัน สองแสง ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างใหญ่หลวงกับผู้เขียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะในเรื่องของรายได้รวมทั้งหนี้สินจากการกู้ยืมเงินมาลงทุนทำวงดนตรี ซึ่งล้วนแล้วแต่จะต้องเป็นผู้ที่แบกภาระความรับผิดชอบเหล่านั้นด้วยตนเองทั้งสิ้น มินอกจากนี้ยังถูกกล่าวหาจากหนังสือพิมพ์บางฉบับว่าเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการเสียชีวิตของลูกศิษย์ตัวเอง กว่าที่จะพิสูจน์ว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ต้องใช้เวลาไปมิใช่น้อย เหตุการณ์นี้กล่าวได้ว่าเป็นช่วงเวลาวิกฤตที่สุดของชีวิตผู้เขียนเลยก็ว่าได้

2.4 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ปี พ.ศ. 2537

เรื่องของลิขสิทธิ์เพลงซึ่งถือกำเนิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2537 เป็นปัญหาที่สร้างความระทมทุกข์ให้แก่บรรดานักร้องนักแต่งเพลงมานักต่อนักแล้ว ซึ่งผู้เขียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในเรื่องที่ว่านี้ ดังจะเห็นได้จากความพยายามที่จะให้นักแต่งเพลงมีอำนาจที่จะต่อรองและสามารถกำหนดราคาของบทเพลงตัวเองได้ แทนที่จะขึ้นอยู่กับนายทุนฝ่ายเดียวเช่นในอดีต ต่อมาเรื่องของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์เพลงจำเป็นจะต้องมีการปรับแก้บางมาตรา โดยเฉพาะมาตราที่ว่าด้วยเรื่องลิขสิทธิ์แบบขายขาด เนื่องจากมองว่า “เพลงคือทรัพย์สินทางปัญญา ห้ามซื้อขายโอนสิทธิ์เด็ดขาด” เพราะเวลานักร้องนักแต่งเพลงส่วนใหญ่จบการศึกษาไม่สูงนัก เวลาที่จะต้องทำเอกสารหรือสัญญาต่าง ๆ ก็อาจจะไม่รู้ไม่เท่าทันเล่ห์เหลี่ยมของนายทุน บางครั้งให้ลงลายมือชื่อในเอกสารต่าง ๆ สุดท้ายกลายเป็นว่าได้ขายลิขสิทธิ์เพลงแบบขายขาดให้แก่นายทุนห่างเหินไปโดยไม่รู้ตัว ไม่นับรวมเรื่องสัญญาเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์อื่น ๆ อาทิเช่น การทำเทป ซีดี ดีวีดี คาราโอเกะ ซึ่งก็มักจะเสียเปรียบนายทุนมาโดยตลอด ทั้งหลายทั้งปวงเป็นประสบการณ์ตรงของผู้เขียนที่พยายามจะเรียกร้องและรณรงค์ให้ผู้ที่มิอำนาจหน้าที่รับผิดชอบโดยเฉพาะรัฐบาลเข้ามาแก้ไขในเรื่องดังกล่าว

3. สารแง่คิดที่ได้

เรื่องราวเกี่ยวกับประวัติและผลงานของผู้เขียนที่ฉายภาพผ่านหนังสือเล่มนี้ได้ให้แง่คิดที่สำคัญ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จได้หลายประการ ดังนี้

3.1 ความอดทน ตั้งแต่เยาว์วัยผู้เขียนมีความใฝ่ฝันที่ยิ่งใหญ่ โดยมีความตั้งใจและมีเป้าหมายที่จะเป็นนักร้อง พยายามที่จะผลักดันตัวเองให้เข้าสู่วงการเพลง เริ่มต้นจากการเป็นนักร้องเพลงเชียร์ร่าวก จากนั้นได้มีโอกาสอยู่กับวงดนตรีที่มีชื่อเสียงอีกหลายวง แต่ก็ต้องถูกออกจากวงด้วยเหตุผลที่แตกต่างกันไป แม้จะผิดหวังครั้งแล้วครั้งเล่าจนบางครั้งทำท่าจะถอดใจอมแพ้แก๊วโชคชะตา แต่ในที่สุดด้วยความมานะ บากบั่น อดทนจนทำให้สามารถข้ามผ่านอุปสรรคต่าง ๆ เหล่านั้นมาได้ ความอดทนของ สมนึก ทองมา ในวันนั้นส่งผลมิให้ ชลธิ์ ธารทอง ในวันนี้

3.2 ความใฝ่รู้ แม้ผู้เขียนจบการศึกษาที่ไม่ได้สูงมากนัก แต่ด้วยความที่เป็นคนชอบอ่านหนังสือ ชอบแต่งคำประพันธ์ประเภทต่าง ๆ ทำให้มีความรู้ในเรื่องการใช้ถ้อยคำภาษาอย่างแตกฉาน ช่วงที่อยู่วงรวมดาวกระจายเมื่อมีเวลาว่างจะเรียนรู้วิธีการแต่งเพลงจาก ครูสำเนียง ม่วงทอง ในขณะที่เดียวกันก็จะใช้วิธีเรียนรู้แบบครูพักลักจำจากนักแต่งเพลงรุ่นเก่า โดยเฉพาะ ครูไพบูลย์ บุตรขัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้มีอิทธิพลในด้านการแต่งเพลงของผู้เขียนมากที่สุดคนหนึ่ง

3.3 ความกตัญญูทดเวท ในช่วงที่ประสบกับมรสุมของชีวิตถึงขั้นวิกฤตหลายครั้ง แต่ก็มักจะมีผู้มาให้ความช่วยเหลืออยู่เสมอ ๆ ที่สำคัญหลังจากการเสียชีวิตของ สุริยัน สองแสง บุคคล สองท่านที่ให้ความช่วยเหลือโดยเฉพาะในเรื่องเงินทอง คนแรกเป็นอดีตรองผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี ในขณะนั้นชื่อ ไพฑูรย์ สุนทรวิภาต คนที่สองก็คือ ไพบูลย์ ศุภวาริ ขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นนายกสมาคมดนตรีในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งผู้เขียนได้ให้คำมั่นสัญญาว่าจะจดจำชื่อของบุคคลทั้งสองตลอดไปในฐานะของผู้มีพระคุณ ที่สำคัญที่สุดแม้จะกลายเป็นนักแต่งเพลงที่มีชื่อเสียงโด่งดังและประสบความสำเร็จอย่างมากมายก็ไม่ลืมครูที่สอนวิชาแต่งเพลงให้เป็นคนแรก ดังนั้นเมื่อมีเวลาว่างจะไม่ลืมที่จะไปกราบเยี่ยมเยียน ครูสำเนียง ม่วงทอง อยู่เสมอ ๆ ในฐานะครูเพลงคนแรก

บทสรุป

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือดีที่น่าอ่านเล่มหนึ่ง โดยเฉพาะถ้าชื่นชอบแนวอัตชีวประวัติ เพราะนอกจากจะเปรียบเสมือนเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่บอกเล่าเรื่องราวและความเป็นมาของผู้คนในวงการลูกทุ่งแล้ว ยังได้ฉายภาพให้เห็น “ชลธี ธารทอง” ปุชนิยบุคคลในวงการ ซึ่งถือเป็นบุคคลต้นแบบ และสามารถเป็นแบบอย่างหรือสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้คนในรุ่นหลัง ๆ ได้เป็นอย่างดี

“ชลอน่านน้ำหมึกจารึกอักษร

ธีรธรรอันออกคำมานำเสนอ

ธารไหลเย็นเป็นทำนองร้องหาเธอ

ทองต้องเพื่อพรา้เป็นคำลำนำเพลง”

บรรณานุกรม

- Damrongloet, C. (1990). *Literature: Thai Country Songs*. Bangkok: Thai Khadi Research Institute, Thammasat University. (in Thai)
- Eoseewong, N. (1995). *Khon, Carabao, Corniness, and Thai Movies*. Bangkok: Matichon Press. (in Thai)
- Kotchayuth, L. (1995). *Thai LukThung*. Bangkok: Matichon Press. (in Thai)
- Lohitkun, N. (1998). *The Beginning of Thai Country Songs and Songs for Life (1937-1957)*. Bangkok: Somsan Press. (in Thai)
- Nawikkamun, A. (1984). *Songs out of the Century*. Bangkok: Mueangboran Press. (in Thai)
- Nawikkamun, A. (1997). *KanKaewsuphan*. Bangkok: Silapasanong Press. (in Thai)
- Office of the National Culture Commission, Ministry of Education. (1994). *LukThung Songs in the Mid Century...Promotion of Cultural Value*. Bangkok: Somchai Press. (in Thai)
- Saraya, T. (1998). *Local History: History Relative to Human Society*. Bangkok: Muangboran Press. (in Thai)
- Sutchachaya, S. (1982). *The Music of Paradox: The Music of Thai Local Wisdom*. Bangkok: Office of the National Culture Commission. (in Thai)
- Thanthong, C. (2004). *Chonlathee Thanthong: Singing Angels*. Bangkok: Infomedia Books. (in Thai)
- Wanlayangkun, W. (1999). *LukThung Music Composer: PhaibynButkhan*. Bangkok: Praew Press. (in Thai)